

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЇ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ

Іванова Т.В., к. психол. н. СумДУ

Сама назва «позитивні та негативні емоції» свідчить про те, що емоції певної категорії розглядаються як більш цінні або значущі у людському житті. Зокрема, існує досить багато досліджень, у яких підкреслюється важливість позитивних емоцій для психічного та соматичного життя людини. Вважається, що позитивні емоції посилюють стійкість людини у екстремальних або кризових ситуаціях та дозволяють швидше зняти симптоми депресії.

З іншого боку слід зазначити, що висновки щодо значення позитивних емоцій та їх впливу психічне життя людини базуються, переважним чином на вивченні респондентів, що проживають на території США та Західної Європи. Кроскультурні дослідження показують, що існують певні відмінності у особливостях переживань емоцій, які можна віднести до класу позитивних та негативних. Зокрема, у західній та східній культурах позитивні емоції можуть викликатися різними факторами. Наприклад, у багатьох західних культурах позитивні почуття пов'язані з особистим успіхом, високою самооцінкою та хорошим здоров'ям. Вивчення суб'єктивного відношення до позитивних емоцій (на прикладі щастя) показало, що американці, описуючи щастя, в більшій мірі орієнтуються на позначення його позитивних моментів та гедоністичного компоненту, в той час як японці частіше указують на негативні моменти щастя (його нестійкість, зокрема). Крім того, японці схильні переживати відчуття щастя при наявності гармонії у соціальних відносинах. Існують також певні відмінності у переживанні негативних емоцій. Зокрема, американці, описуючи досвід переживання негативних емоцій, частіше фокусуються на їх зовнішніх проявах (гнів, агресія), в той час як японці підкреслюють значення негативних переживань як фактору трансцендентного переоцінювання власних вчинків та самовдосконалення.

Власне, одним з перших соціологів, який запропонував вивчати емоції різних знаків у широкого соціокультурному контексті, був Г. Ховстед. Він виділив наступні класифікаційні характеристики країн – індивідуалізм/колективізм, фемінність/маскулінність та дистанція влади, які, на його думку, пов'язані з певними емоційними характеристиками.

За Ховстедом, маскулінні культури більше орієнтовані на традиційне розподілення ролей, при якому активність, агресивність та орієнтація на економічний успіх приписується чоловікам, в той час як найважливішим для жінок є сфера людських відносин. Фемінна культура характерна для суспільств, у яких як жінки, так і чоловіки фокусовані на якості відносин, по-перше, та на гармонійних відносинах у суспільстві, по-друге. Прикладами маскулінних культур, за Ховстедом, є США, Японія, Германія та Мексика. Маскулінні культури – Фінляндія, Швеція, Таїланд. Деякі дослідження, що проводились у цьому напрямку показали, що використання показника фемінності/маскулінності є більш важливим, ніж колективізм/індивідуалізм. Зокрема, у фемінних країнах вивчення емоцій показало, що вони мають значно більший внутрішній фізіологічний компонент та вищий рівень виразних і поведінкових реакцій. Крім того, фемінні культури відрізняються високим рівнем суб'єктивного благополуччя та позитивних емоційних переживань.

Крім загальної культурної орієнтації на переважання маскулінності/фемінності у міжособистісній взаємодії, будь-яке суспільство включає систему цінностей, що окреслюють, основні види діяльності, що вважаються більш прийнятними для чоловік або жінок, та суб'єктивне і емоційне відношення до них.

Метою даного дослідження було вивчення гендерних відмінностей суб'єктивних причин негативних і позитивних емоцій. У дослідженні взяло участь 600 осіб (жінок – 322, чоловіків - 276). Дослідження проводилось у Сумській області. Метод дослідження - анкета з використанням відкритого типу запитань. Респонденти повинні були описати ситуації, що викликають у них позитивні або негативні емоції. Обробка результатів проводилась з використанням контент-аналізу.

Основним джерелом позитивних емоцій для всіх респондентів є сім'я (належність до сім'ї, успіх членів сім'ї, взаємодія з родиною). Жінки набагато частіше (41%) відчувають позитивні емоції, пов'язані із сімейними відносинами, ніж чоловіки (26%). Друге джерело позитивних емоцій, для чоловіків, так і для жінок, є відносини з друзями (жінки - 14% ,

чоловіки - 18%). На третьому місці причиною позитивних емоцій для жінок була гарна погода, можливість побути на природі (11%). Для чоловіків джерелом позитивних емоцій були свята, розваги та дозвілля (15%). Інші причини позитивних емоцій - робота (жінки - 5%, чоловіків - 8%), отримання грошей (жінки - 6%, чоловіків - 8%), покупки (жінки - 5%, чоловіків - 5%), приємні сюрпризи (жінки - 4%, чоловіків - 2%), загальне благополуччя (жінки - 3%, чоловіків - 2%).

Сім'я є також основним джерелом негативних емоцій. Зокрема, у 28% жінок негативні емоції пов'язані з родиною та відносинами з членами сім'ї. Другим джерелом негативних почуттів, для жінок є різноманітні зовнішні події, що трапляються у найближчому соціальному оточенні (погана робота комунальних служб, міського транспорту, неприємна поведінка інших людей) - 23%. Третя причина негативних емоцій у жінок є різні форми пошкоджень та втрат - 14%. У чоловіків основним джерелом негативних емоцій є зовнішні події, що відносяться до широкого соціального контексту (погана робота уряду та президента, несправедливість, корупція) - 27%. Другим джерелом негативних емоцій є сім'я - 23%. На третьому місці, як і у жінок, знаходяться різні форми втрат та пошкоджень - 16%. Інші причини негативних емоцій - робота (жінки - 8%, чоловіків - 10%), нестача грошей (жінки - 7%, чоловіки - 6%), погана погода (жінки - 5%, чоловіки - 1%), погане самопочуття (жінки - 2%, чоловіки - 1%).